

PRANCŪZIJOS PRADINĖ MOKYKLA: KO GALIME PASIMOKYTI?

Rita Makarskaitė-Petkevičienė

Lietuvos edukologijos universitetas, Vilnius, Lietuva

Rugsėjo pabaigoje teko lankytis Prancūzijoje, Bretanėje. Vienas mano Erasmus+ programos vizito siekių – susipažinti su prancūziška mokykla ir nors trumpai patirti pradinės mokyklos mokinių gyvenimą joje. Ta diena praleista mokykloje su kaupu pateisino mano lūkesčius. Atrodo, čia pamačiau ir suvokiau, kaip gali būti įgyvendinama „Geros mokyklos koncepcija“.

Prancūzijoje pradinė mokykla (L'école élémentaire) – penkiametė. Į pirmąją klasę susirenka šešiametėiai vaikai. Pradinės mokyklos tikslai: ugdyti savarankiškumą ir atsakomybę; ugdyti bendravimo įgūdžius; padėti vaikui tobulėti fiziškai. Gamtos pamokų dėmesio centre – tiriamasis darbas, ugdantis smalsumą, kūrybiškumą, kritinį mąstymą ir susidomėjimą mokslu bei technikos pažanga (L'enseignement des sciences, 2016). Pradinės mokyklos programos ašis – pilietinis ugdymas, „atradimų“ pamokos. Pastarosios suprantamos kaip mokymasis ne klasėje: gamtoje, muziejuje ir pan. Mokyklos rengia projektus „atradimų“ pamokoms, o jų finansavimu rūpinasi komunos, departamentai. Mokydamiesi kitose aplinkose mokiniai ne tik tobulina bendravimo įgūdžius, bet ir mokosi glaudžiai gyventi su gamta, tausoti ją, gebėti ją panaudoti mokymuisi.

Atvykus į mokyklą nustebino pilnas mokyklos kiemas mokinius palydinčių tėvų ir mamų, dėvinčių hidžabus. Akivaizdu, kad šioje municipalinėje mokykloje mokosi įvairių kultūrų vaikai. Vėliau, sužinojau, kad apie trečdalis mokinių yra iš imigrantų šeimų. Dalis prancūzų savo vaikus noriai leidžia į tokias mokyklas, nes čia esą didesnė galimybė susipažinti su pasauliu, skirtingais žmonėmis ir kultūromis. Mokinių tėvai mokykloje laukiami. Jie pilnateisiai bendruomenės nariai, atstovaujantys ir mokyklos taryboje. Pamokos pradinukams prasideda 8.45 val. ir baigiasi 16.15 val. Kas rytą prieš pamokas tėvai su mokytoju gali aptarti, kaip sekėsi jų vaikui atlikti namų darbus, kas pavyko, kas buvo sunku. Tokia komunikacija labai svarbi, nes dalis mokinių tėvų prastai moka prancūzų kalbą ir negali vaikams padėti atliekant namų užduotis. Mokytojų pokalbiai su tėvais leidžia ir mokytojams, ir tėvams, ir jų vaikams geriau jaustis siekiant bendro tikslo. Taigi, klasės mokytojas užtikrina dialogą su tėvais apie vaiko pasiekimus ir gauna informaciją, kuri vėliau praverčia individualizuojant ir diferencijuojant užduotis. Po pamokų, laukdami savo atžalų, tėvai susiburia „Tėvų kambaryje“. Čia diskutuoja, geria kavą, arbatą, randa jiems skirtą informaciją.

Prasidėjus pamokoms (skambučių nėra, aiškių ribų tarp mokomųjų dalykų taip pat), mokytoja pristatė pamokose dalyvaujančius svečius. Viena ponija – savanorė, ji padės mokiniams ugdytis skaitytojo gebėjimus. Kita – ruošiasi būti mokytoja ir kaupia darbo su mokiniais gerą patirtį. Ir aš – viešnia iš Lietuvos. Ir nors pirmoji ponija klasėje pabuvo tik gerą valandą, bet jos indelis į ugdymo kokybę nemažas, ypač jei tokia veikla atliekama kasdien. Ji kas penkiolika minučių iš klasės išsivedavo po tris mokinius. (Koridoriuje yra erdvė, kur galima prisėsti ir skaityti). Penkiolika minučių mokiniai skaitydavo. Matematika paprasta: kiekvienam mokiniui tenka penkios skaitymo minutės, likusias dešimt minučių jis

klauso, seka, ką skaito kiti du draugai. Tik penkios minutės garsinio skaitymo, bet veikla veiksminga! (Lietuvoje, pirmaklasiams įprastoje 35 min. trukmės pamokoje tik šeši mokiniai galėtų gauti tas penkias minutes. Be to, šešiamečiui tokia veikla dėl monotoniškos greitai nusibostų). Ką tu tarpu veikia likusi mokinių dalis? Mokytoja su septyniais mokiniais klasės gale esančioje erdvėje aptarinėja namų užduotis, taiso klaidas. Klasėje yra trys kompiuteriai, prie jų susėda po du mokinius: vienam iš poros sekasi silpniau. Jis turi surinkti kelis žodžius, kitas draugas stebi, ar teisingai žodžiai parašomi, taiso klaidas. Prasčiau rašantys mokiniai nurašo mokytojos užrašytus sakinius. Tie, kurie užduotis pabaigia, imasi užduoties pratybų lape arba piešia, atlieka kūrybinę užduotį. Dairausi po klasę. Nieko nėra „parodymui“. Jei reikia, vaikai susėda tiesiog ant linoleumo. „Kai kas čia nepatiktų mūsiškiam visuomenės sveikatos centrui“, – pagalvoju. Viskas paprasta, bet alsuoja susitelkimu ir rimtu darbu. Mokiniais viskas įprasta: jie savarankiškai kaitalioja veiklas, atlieka užduotis. Mokytoja, norėdama mokinių grupėms ar poroms paskirti kitą užduotį, ateina į klasės priekį, išjungia šviesą. Tai signalas, jog reikia viską baigti ir klausyti, ką ji sako. Mokytoja kalba tyliai. Tylu ir klasėje, nes jos klausoma.

Praėjus valandai pakeičiama mokymosi erdvė. Visi mokiniai iš klasės keliauja į „Matematikos kambarį“. Čia daug priemonių skirtų matavimams ir skaičiavimams. Mokiniai suskirstomi į grupes. Mokytoja ant lentos pakabina laikmatį. Jo signalas reikš veiklos pabaigą. Grupės dirba su skirtingomis priemonėmis. Vieni, skirtingose vietose kabindami svarelius, ieško pusiausvyros, kiti – atpažįsta formas ir jas grupuoja, treči – rikiuoja spalvotus rutuliukus, sudarydami grupes nuo 1 iki 10, ketvirti – matuoja daiktų dydį, storį. Dar viena grupelė užkemša kriauklę, atsuka čiaupą, pripila vandens. Jų tikslas išsiaiškinti, kada laivelis plauks, o kada skęs. Stebiu mokinius, kurie atlieka „šlapia“ užduotį. Prišlakstoma vandens visur. Niekas jų nesudrausmina, nepabara. Grindys „plaukia“. Ir štai mokytoja pasako, kad iki veiklos pabaigos lieka 5 minutės ir net neprimena, kad reikia sutvarkyti darbo vietą. „Jūreiviai“ ima į rankas šepetius, skudurą. Dvi minutės ir visos balos dingo. Vanduo iš kriauklės išleidžiamas, laiveliai sudedami į dėžutę. Pastebimas matematinių užduočių ryšys su gyvenamąja aplinka, fizikiniais reiškiniais. Įsitikinu, kad mokslinės tiesos ateina per eksperimentavimą, motorinių įgūdžių ir kūrybinės vaizduotės lavinimą, palydimą moksliniais argumentais.

Kitą pusvalandį visi esantys mokykloje išeina į mokyklos kiemą, o klasių langai praveriami. Visuotinis klasių vėdinimas! Dažnas mokytojas, išeidamas į lauką, iš kavos aparato spėja įsipilti stiklinę kavos. Tai judrioji pertrauka. Mokiniai laksto, žaidžia, šnekučiuojasi. Nėra nei vieno, kuris išsineštų ir išmanųjį telefoną. Pertrauka skirta ne tam! Čia sveikas gyvenimo būdas neįsivaizduojamas be buvimo gryname ore. „Nėra blogo oro, – sako mokyklos mokytojai, – mes kasdien būname lauke... Net ir lyjant lietui“. Per šį pusvalandį kolegos pabendrauja, aptaria vieną ar kitą ugdymo klausimą. Žinoma, judrioji pertrauka gryname ore naudinga ne tik fizinei, bet ir psichinei sveikatai. Stebėjau du mokinius, kurie išeidami iš klasės apsipyko, susistumdė. O į klasę sugrįžo susitvėrę rankomis. Taigi, pertrauka mokyklos kieme padeda atsipalaiduoti, sustiprinti santykius su klasės draugais. Mokyklos direktorius irgi lauke. Pakalbines mokinius, jis man pasakoja apie mokyklą. Kažką pažadu paskaityti mokyklos internetinėje svetainėje ir pamatau, kad direktorius sutriko. „Mes neturime svetainės tačiau visi tėvai ir mokytojai turi prisijungimus ir gali virtualiai bendrauti, o sistemos veikla rūpinasi municipalitetas“. Dabar sutrinku aš. Kyla įvairiausių minčių: gal mūsų mokyklos tikrai per didelį dėmesį skiria išorei, viešinimui,

savireklamai, o ugdymo procesui, jo išieškojimui lieka mažiau energijos ir laiko. Grįžusi, vienos Vilniaus mokyklos direktorei pasakoju apie pertraukas gryname ore, tačiau jos veide pastebiu nusivylimą. „Bandėme ir mes – nepavyko. Po kelių dienų niekas jau nenorėjo eiti į lauką“. „O jūs pati? – klausiu. – Ar eidavote?“ Atsakymas buvo netikėtas: „Ne. Aš neturiu laiko“. Tačiau gal čia ir yra visa esmė: nebuvo pavyzdžio, nuostatos, skatinimo. Juk nepuoselėjama, net ir pati geriausia, idėja galiausiai nunyksta.

Iš lauko į klasę grįžę mokiniai vėl kimba į veiklą. Dabar stebiu, kaip jie susipažįsta su sraigėmis. Stikliniame inde žemė, žolė, medžių lapai ir kelios sraigės. Mokytoja indą su sraigėmis padeda po skaitmeninę dokumentų kamerą. Mokiniai vaizdą stebi ekrane. Sraigės nuo šilumos darosi aktyvios. Iš kiauto išlenda galva, koja. Dabar mokiniai apžiūri čiupiklius, pastebi, kad jų galuose yra akys. Mokytoja A1 formato popieriaus lape rašo raktinį žodį: kūnas. Mokiniai aptaria iš ko sudarytas kūnas. Mokytoja braižo minčių žemėlapi: galva, koja, kriauklė, liemuo... Vėliau ji provokuoja mokinius dalintis mintimis: ko reikia, kad sraigės gyventų. Terariume yra žemės, žolės, todėl mokiniams kyla minčių. Mokytojos pateikiamų orientacinių klausimų pagalba visi sutinka, kad sraigės gyvena ant žemės, minta žole. Kai kas mano, kad ir vabzdžiais, kirmėlėmis. Bendro darbo eigoje nusprendžiama, kad ji žolėdis gyvūnas. O ar jai reikia šilumos? Ir kur sraigė dėtusi, jei oras labai atšaltų? Vėliau įvardijama, kad ji kaip visi gyvi organizmai, kvėpuoja. Taigi, jai reikia oro. Mokiniams sunkiau sekėsi susivokti, kad sraigėms reikia vandens. Mokytojai teko parodyti nuotraukas, kaip ji sraigės augino namuose. Prašė atkreipti dėmesį, ar yra kokių nors netikėtų daiktų šalia terariumo. Mokiniai pastebėjo purkštuvą gėlėms. Kodėl jis čia stovi? Mokiniai susivokia, kad sraigėms reikia lietaus. Pagaliau išsiaiškinta, kad sraigėms reikia vandens, drėgnos aplinkos.

Vėliau mokiniai naudodamiesi lupomis tyrinėja sraigės. Skaičiuoja, kiek kriauklės turi apvijų, įvardija kriauklės spalvą. Visi norintys sraigės ima ant delno ir stebi, kaip jos šliaužia. Tiria, ar ilgai užtrunka jos „žygis“ per stalą. Vienas mokinys iš terariumo išima antrą sraigę. Dabar ant stalo dvi sraigės. Kažkas pasiūlo surengti lenktynes ir išsiaiškinti, kuri sraigė greitesnė. Greitesnė sraigė pasiekia stalo kraštą ir keliauja briauna. Atsiranda pavojus jai nukristi. Vaikai susirūpina, kas atsitiktų, jei ji nukristų. Visi laikosi vieningos nuomonės – žūtų. Natūraliai kyla klausimas, kiek metų gyvena sraigė. Mokytoja paaiškina, kad nelaisvėje gyvena ilgiau, nes jai saugiau. Ir vėl aiškinamasi, kodėl laisvėje nesaugu, kokie pavojai tyko. Visgi, mokytojo atsakymas „apie dešimt metų“ mokinius nudžiugina. Mokiniai su gyvūnais elgiasi atsakingai. Matyti, kad keliems mokiniams sraigės didelės simpatijos nekelia, tačiau jos jiems įdomios. Be to, jie didžiuojasi draugais, kurie be baimės sraigės laiko ant delno. Dar besimokantieji patiria, kad sraigė yra gleivėta. Mokytojos padedami susipranta, kad taip jai lengviau judėti. Pastebi, kad sraigė šliaužia sutraukinėdama koją. Galiausiai aptariama, kas būdinga gyviems organizmams, kaip juos atpažinti pagal tam tikrus požymius. Taigi, mokytojo veikla nukreipta į mokinio asmeninio gebėjimo samprotauti ugdymą, į mokinio sudominimą gamtos mokslu. Veikla apie sraigės tuo nesibaigia. Ji pratęsiama ugdant kalbinius (vienai skaito eilėraščių apie sraigę, kiti nurašo tekstą, tretį tą tekstą surenka kompiuteriu), meninius gebėjimus (piešia sraigę, lipdo iš plastilino). Negali nepastebėti mokytojos dėmesio, skiriamo mokinių refleksijai. Po kiekvienos veiklos gaunama grįžtamoji informacija.

Apibendrinant reikia pasakyti, kad Prancūzijos pradinėse mokyklose vadovėliai dažniausiai nenaudojami, nors jų yra kelios alternatyvos. Dažniau jie naudojami mokinių

savarankiškam darbui namuose. O mokykloje pabrėžiamas aktyvus mokymasis, mokymosi iš patirties svarba. Kiekvienai dienai mokytojas rengiasi savarankiškai dėliodamas ugdymo turinį. Juo pasitikima ir jis pajėgus tai atlikti. Mokytojas, kaip kad rašoma mūsų Geros mokyklos koncepcijoje (2015) „Yra mokinio pagalbininkas tyrinėjant pasaulį, mokymosi partneris, tačiau ir autoritetas tose srityse, kuriose mokiniui nepakanka patirties ar išminties“.

Išvykdama, šios klasės mokiniams palikau legendos „Jūratė ir Kastytis“ tekstus prancūzų kalba ir maišelį Baltijos jūros gintarų. Praėjus savaitei gavau mokytojos Violaine laišką, kuriame ji pasakojo apie mokinių veiklą su tekstu ir gintarais, mokinių reakcijas. Mokiniais buvo paskirtas ir namų darbas: po gintaro gabalėlį nunešti (ir nepamesti) į namus ir savo šeimos nariams papasakoti klasėje skaitytą legendą. Taip lietuviškas gintaras pasiekė prancūzų pradinukų namus.

Literatūra

Geros mokyklos koncepcija (2015). Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f2f65120a7bb11e5be7fbe3f919a1ebe>.

L'enseignement des sciences (2016). Prieiga per internetą. <http://www.education.gouv.fr/cid54197/l-enseignement-des-sciences.html>

Summary

FRENCH PRIMARY SCHOOL: WHAT CAN WE LEARN FROM IT?

Rita Makarskaitė – Petkevičienė

Lithuanian University of Educational Sciences, Lithuania

The article presents experiences from the visit to a French primary school (L'école élémentaire). Education of six-year old children is discussed as well as their life at school. It is also considered why the Lithuanian “Good School Conception” functions perfectly in that country, while in Lithuania this does not happen always.

The goals of French primary school are to develop learner independence and responsibility; to develop their observation, curiosity, creativity; to develop communication skills; to help a child to develop physically. The core of the primary school curriculum includes civic education and lessons of “discoveries”.

The author of the article discusses the variety of learners’ activities in the classroom, the teacher’s work and issues of work organisation, learning environment. It should be emphasised that primary learners discover the scientific truths through experimenting, development of motor skills and creative imagination as well as reflections. The teacher’s activity is directed towards development of the learner’s personal ability to reason, evoking of the learner’s interest in science, learning of living environment as well as perception of space and time.

Key words: development of ability to reason, primary school, school learners’ activities.

Received 4 October 2016; accepted 15 October 2016

Rita Makarskaitė-Petkevičienė

PhD., Associate Professor, Department of Fundamentals of Education, Faculty of Education,
Lithuanian University of Educational Sciences, 39 Studentų Street, LT-08106 Vilnius, Lithuania.
E-mail: petkeviciene.r@gmail.com